

Col·lecció Despuig

PERE CARMONA

La col·lecció està formada per estàtues, bustos, restes de ceràmica... El cardenal va anar recopilant-la al llarg dels seus anys italians.

L'Ajuntament de Palma ha recuperat la col·lecció d'art clàssic creada pel cardenal mallorquí Antoni Despuig a la primeria del segle XIX.

Coincidint amb els deu dies de festes del patró de Palma, Sant Sebastià, s'inaugurà al Castell de Bellver una exposició molt particular: la Col·lecció Despuig d'art clàssic es tracta del recull d'obres d'art que el cardenal mallorquí Antoni Despuig va arregar durant la seva estada a Itàlia, a la fi del segle XVIII i començament del XIX. La col·lecció està formada per estàtues, bustos, restes de ceràmica, làpides..., que el cardenal va anar reunint al llarg dels seus anys italians, sobretot provenen de les excavacions que Despuig va dirigir a Ariccia, prop de Roma. Tal i com van tenir molta cura a assenyalar els responsables de la recuperació de la col·lecció, "vist amb ulls moderns és evident que podria dir-se que va ser un expoli, però així és com es formaren els fons de les grans col·leccions dels grans museus europeus".

La col·lecció té una importància artística diversa. Hi ha peces originals, però també compta amb còpies i peces de procedència desconeguda. El més important és que, per primera vegada, aquesta col·lecció ha trobat una seu –sembla que definitiva– al Castell de Bellver, dins les sales dedicades al Museu d'Història de la Ciutat. Per aconseguir-ho ha hagut de recórrer quasi dos segles d'incerteses i perills de desaparició, en un viatge a través dels temps ben mogut.

La col·lecció fou atresorada pel cardenal durant els anys de vida a Itàlia. Quan tornà a Mallorca, portà totes les peces i les situà a la seva finca de Raixa. El cardenal fou un home enamorat de la cultura clàssica. Gran col·leccionista –reflex de la cultura enciclopedista d'aleshores–, sempre va tenir en ment la creació d'un gran museu clàssic. Res millor per aconseguir-ho que la finca familiar de Raixa, l'antiga alqueria àrab que pertanyia a la família Despuig des de començament del segle XVII. Va ordenar les reformes de la finca (1798-1807) a dos arquitectes italians, per tal de recrear-hi les vil·les romanes que tant coneixia.

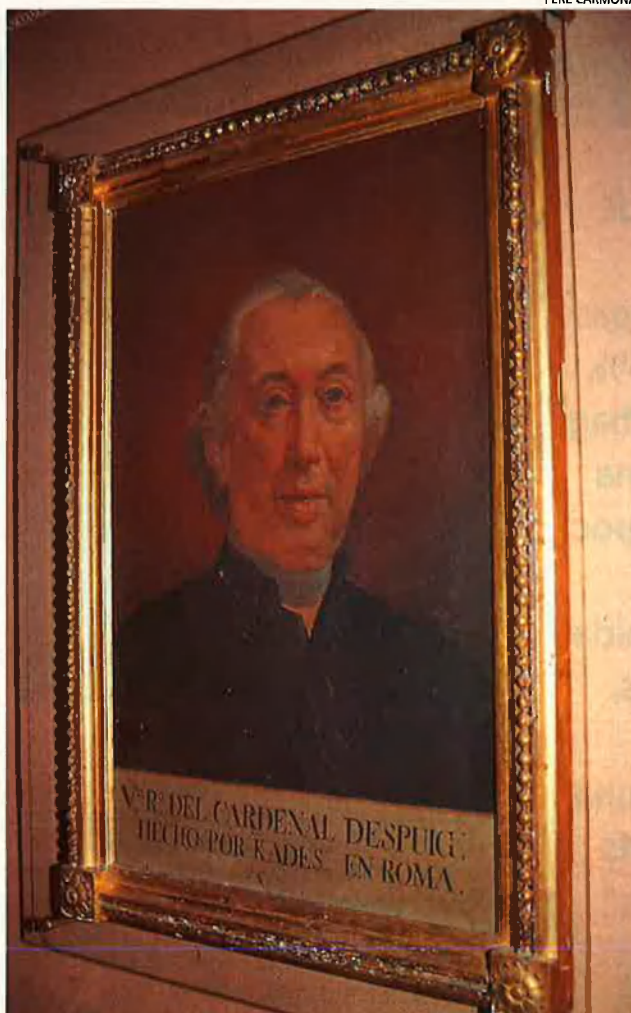
Quan Despuig mor –1813–, la col·lecció comença a passar per moments de perill. La depredació –origen de la col·lecció– ataca el fons:

peces importants desapareixen, comprades per hàbils intermediaris que saben ensumar els doblers que hi ha darrere el tràfic d'obres d'art. Un cap de l'emperador August, una de les peces més valuoses, acaba al Museu de Belles Arts de Boston (EUA). La dispersió està a punt de destruir aquest fons. Un segle més tard, 1918, la Societat Arqueològica Lul·liana adquireix la col·lecció per evitar-ne la desaparició. Posteriorment l'Ajuntament de Palma la compra. Durant molts anys les peces descansen al Castell de Bellver, esperant la catalogació i restauració. Ara fa dos anys i mig l'actual directora de la Col·lecció, Magdalena Rosselló, es fa càrrec de la restauració. "Encara no està tot el procés acabat i les peces pendents de restauració s'hi aniran incorporant a mesura que les posin a punt".

Els Despuig. El llinatge Despuig és part de la història de Mallorca. Guillem Despuig participà en la conquesta de Mallorca amb el Rei en Jaume (1229). Set segles i mig més tard, el 1972, moria a Palma sense descendència Llorenç Despuig i Sastre, novè comte de Montenegro i onzè de Montoro de la casa dels Despuig. La vella nissaga mallorquina desapareixia, més o menys alhora que la terra que els havia acollit durant més de 700 anys canviava radicalment la seva fesomia gràcies —o per culpa— al turisme.

Homes d'armes i de creu, els Despuig tenen en cada generació militars conqueridors i homes d'església, entre els quals destaca especialment Antoni Despuig i Dameto (Palma, 1745-Lucca, Itàlia, 1813).

El futur cardenal va néixer a la ciutat de Palma l'any 1745. Des de ben jove s'interessà pels estudis d'humanitats, que va cursar al col·legi de Montsió i a la Universitat de Mallorca. Doctorat en dret, abraçà ja de molt jove la causa de l'església. El 1760, només amb 15 anys, va re-

Dalt, retrat d'Antoni Despuig. El llinatge Despuig és part de la història de Mallorca, amb generacions de militars i homes d'església.

bre la tonsura de mans del seu oncle Llorenç, bisbe de Mallorca, a la finca de Raixa. Després d'uns anys d'obligat pas per l'escala jeràrquica catòlica, el jove Antoni és elegit canonge de la Seu i ordenat prevere (1774). Tres anys més tard era nomenat cavaller de l'Orde de Malta.

A banda de la seva carrera polític-eclesiàstica, sempre es va interessar per la cultura. Va ser membre fundador de la Societat Econòmica Mallorquina d'Amics del País, rector de la Universitat Lul·liana i féu de mecenes, ajudant econòmicament diverses iniciatives culturals, com la realització

del Mapa de Mallorca de Julià Ballester, gravat per Josep Muntaner el 1785.

El 1782 se'n va a Itàlia, on hauria de viure posteriorment durant molts anys. Abans, però, és nomenat auditor de la Rota per la Corona d'Aragó (1785), bisbe d'Oriola (1792-95) i arquebisbe de València (1795). Participà al conclave de Venècia (1800), que va elegir el nou papa Pius VII, el qual li va concedir la porpra cardenalícia l'11 de juliol de 1803.

A Roma sempre va ser un home proper al poder. Va ajudar econòmicament el papat en alguna ocasió, la qual cosa li va valer reconeixement i favors. El seu interès per la cultura, especialment la clàssica, el portà a dirigir personalment una excavació (1787-96) a la regió d'Ariccia, de la qual seleccionà les peces que havien de configurar la seva col·lecció.

El 1807 torna a Roma, després d'una estada de tres anys a Mallorca. Era l'època napoleònica. Les tropes de l'emperador havien conquerit Itàlia. Despuig fou empresonat i traslladat a París. L'emperador, però, li va donar permís per tornar a Itàlia, a la ciutat de Lucca, perquè recuperàs la seva salut malmesa. En aquella ciutat termal d'Itàlia li sobrevingué la mort el 1813.

Miquel Payeras

